

ПРОЕКТ «ПОСИЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ
МІГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА СПІВПРАЦІ
З ПИТАНЬ РЕАДМІСІЇ У СХІДНІЙ ЄВРОПІ
(MIGRECO)»

ЗЛОЧИНИ НА ҐРУНТІ НЕТЕРПИМОСТІ:

ІДЕНТИФІКАЦІЯ, РОЗСЛІДУВАННЯ, РОБОТА З ГРОМАДАМИ МЕНШИН

МІНІ-ПОСІБНИК
ІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ТРЕНІНГУ
ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Проект
фінансується
Європейським
Союзом

IOM Development Fund

Співфінансується
Фондом Розвитку
МОМ

Виконується
та співфінансується
Міжнародною організацією
з міграції

Представництво
Фонду ім. Фрідріха
Еберта в Україні

Тренінги було здійснено за фінансової підтримки Європейського Союзу та Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. Зміст публікації є предметом відповідальності її авторів і не може бути розцінений як такий, що представляє погляди Європейського Союзу, Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні чи Міжнародної організації з міграції

(с) Міжнародна організація з міграції (МОМ), Представництво в Україні, 2015.

Усі права захищено. Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена без письмового дозволу Європейського Союзу, Регіонального представництва фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Міжнародної організації з міграції.

Підготувала Яна Салахова, Спеціаліст із протидії расизму та ксенофобії
Представництва МОМ в Україні, e-mail: ysalakhova@iom.int

Представництво
Європейського Союзу в Україні

вул. Володимирська, 101,
Київ, 01033
Тел.: +38 044 390 80 10
E-mail: delegation-ukraine@eeas.europa.eu
www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine

Представництво
МОМ в Україні

вул. Михайлівська, 8,
Київ 01001
Тел.: +38 044 568 50 15
Факс: +38 044 568 50 16
E-mail: iomkiiev@iom.int
www.iom.org.ua

Представництво Фонду
ім. Фрідріха Еберта в Україні

вул. Пушкінська, 34
Київ, 01004
Тел.: +38 044 234 0038
Факс: +38 044 451 4031
E-mail: mail@fes.kiev.ua
www.fes.kiev.ua

Обговорення прикладів злочинів в групах. Тренінг у м. Одеса, 10-11 листопада 2014 р.

Основною метою проекту

була підтримка українського Уряду у виконанні Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України. Одним із компонентів проекту було проведення навчання для співробітників правоохоронних органів щодо протидії злочинам на ґрунті нетерпимості.

Цільова аудиторія

До навчання були залучені слідчі, прокурори, дільничні інспектори та офіцери Служби безпеки України.

Підхід до організації навчання

- Тривалість навчання два дні (див. програму тренінгу у додатку 1)
- Навчання проводили два тренери. Один – співробітник органів внутрішніх справ, інший – представник громадської організації, яка займається моніторингом злочинів на ґрунті нетерпимості та захистом прав меншин
- Навчання проводилось разом для двох груп враховуючи взаємозв'язок функціональних обов'язків відповідних підрозділів правоохоронних органів:
 - 1) слідчі, прокурори та офіцери СБУ
 - 2) дільничні інспектори та офіцери СБУ
- оптимальна кількість учасників – 20-25 осіб
- усі сесії супроводжуються аналізом прикладів подібних злочинів в Україні

РЕЗУЛЬТАТИ ВИКОРИСТАННЯ ДАНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ В РАМКАХ ПРОВЕДЕНИХ 4 ТРЕНІНГІВ

Статистичні дані щодо учасників тренінгів:

84 учасника пройшли навчання у чотирьох містах – Одесі, Харкові, Ужгороді та Чернігові

1 учасник вказав, що мав досвід розслідування справи з мотивів релігійної нетерпимості.

4 %

опитаних вказали, що мали особистий досвід проявів нетерпимості.

Результати з анкетування перед та після проведення тренінгів (див. анкету у додатку 2):

75 учасників (89%) узяли участь в опитуванні до та після тренінгу, жінки становили 25% опитаних.

Узагальнені результати оцінювання учасниками якості тренінгових сесій (мінімальна оцінка – 1 і максимальна – 5) показують, що найбільш популярними були **«Жива бібліотека»** – особисте спілкування з представниками різних етнічних меншин та мігрантів (див. додаток 3 з організації заходу «Жива бібліотека»), а також сесії **про стереотипи та неонацистську символіку**.

94 %

опитаних у середньому відзначили актуальність тематики тренінгу.

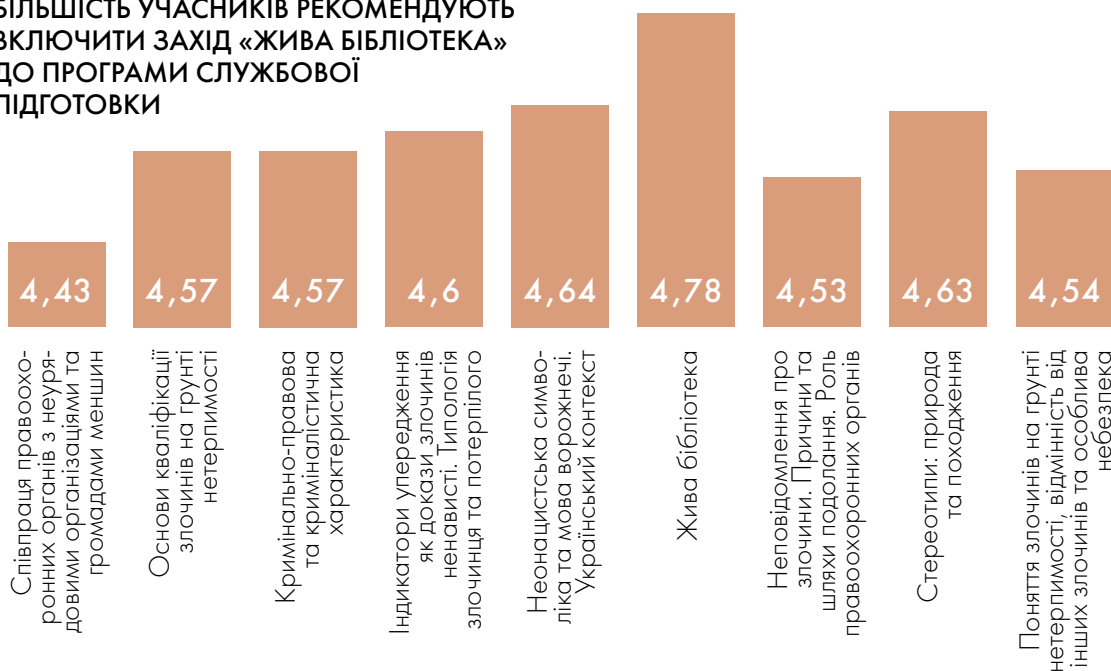
94 %

опитаних зазначили, що змінили розуміння теми в результаті проходження тренінгу.

97 %

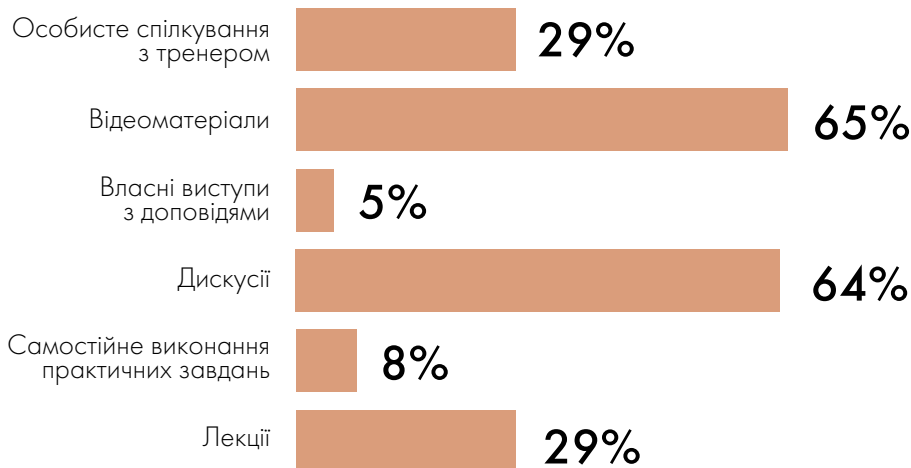
зазначили, що задоволені результатами тренінгу.

БІЛЬШІСТЬ УЧАСНИКІВ РЕКОМЕНДУЮТЬ ВКЛЮЧИТИ ЗАХІД «ЖИВА БІБЛІОТЕКА» ДО ПРОГРАМИ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Результати опрацювання побажань учасників свідчать, що найбільш ефективним форматом роботи із даної теми є проведення дискусій та перегляд відеоматеріалів (див. диск з матеріалами)

ПОБАЖАННЯ ЩОДО ФОРМАТУ ПОДАЧІ МАТЕРІАЛУ

Витяги з коментарів учасників після проведення заходу:

«Прошу частіше проводити такі тренінги, запросити керівників правоохоронних органів та роз'яснити актуальність проблеми розслідування злочинів на ґрунті расової ненависті, а також збільшити час проведення тренінгу, тому що дуже сподобалося».

«Неймовірний тренінг європейського зразка, але реально не вистачило часу для спілкування з усіма представниками іноземних груп».

«В період всего общенія во время тренінга все было представлено очень грамотно и четко, скоординировано, подача информации была на высшем уровне, все темы были раскрыты и понятны».

«Проблеми, які розглядалися в ході проведення даного семінару, залишаються актуальними як для суспільства, так і для державних правоохоронних органів. Я вважаю, що подібні тренінги необхідно впроваджувати в практику правоохоронних органів різних відомств (органи прокуратури, міліції, суду, СБУ тощо). Загалом, за результатами проведення семінару, залишилися позитивні враження від нестандартності та креативності подачі лекційного матеріалу, його обговорення, демонстрації відеоматеріалів, можливості поспілкуватися з представниками «Живої бібліотеки».

ДОДАТОК 1 – ЗРАЗОК ПРОГРАМИ

Тренінг

«Злочини на ґрунті нетерпимості: ідентифікація, розслідування, робота з громадами меншин»

Місто, дата, адреса

Порядок денний

День 1

9.30	Реєстрація
10.00	Цілі та задачі тренінгу. Представлення команди тренерів та учасників. Очікування учасників
10.15	Стереотипи: природа явища та походження
11.40	Перерва на каву
12.00	Поняття та особливості проявів нетерпимості як мотиву вчинення злочинів. Злочини на ґрунті ненависті: визначення, відмінність від інших злочинів. У чому особлива небезпека злочинів на ґрунті нетерпимості
13:30	Обід
14.30	Неповідомлення про злочини. Причини та шляхи подолання. Роль правоохоронних органів.
15.30	Перерва на каву
16.00	Жива бібліотека. Закриття дня.

День 2

09.30	Підбиття підсумків попереднього дня
09.45	Неонацистська символіка та мова ворожнечі. Український контекст.
10.45	Перерва на каву
11.00	Індикатори упередження як докази злочинів ненависті. Типологія злочинця та потерпілого.
12.30	Кримінально-правова та криміналістична характеристика злочинів, вчинених на ґрунті ненависті. Особливості розслідування.
13.30	Обід
14.30	Практичне завдання.
16.00	Перерва на каву
16.15	Співпраця правоохоронних органів України з неурядовими організаціями та громадами меншин
17.00	Підсумки та оцінка тренінгу

ДОДАТОК 2 – ЗРАЗОК АНКЕТИ

Оціночна анкета навчальної програми

«Злочини на ґрунті нетерпимості: ідентифікація, розслідування, робота з громадами меншин»

Місто, дата

Шановний учаснику опитування, представлене анкетування проводиться для забезпечення вдосконалення програми тренінгу.

Стать: Чоловіча Жіноча

1. Посада, яку займаєте _____

2. Стаж роботи в практичних підрозділах _____

3. Чи вважаєте Ви, що розгляд проблем, пов'язаних із розробкою механізмів протидії проявам нетолерантності, дискримінації і злочинів на ґрунті нетерпимості є актуальною темою для працівників правоохоронних органів України? (Якщо Ні, назвіть причини) _____

4. Чи були у Вас в провадженні справи про злочини, вчинені на ґрунті расової, національної чи релігійної нетерпимості? Або чи мала місце оперативна розробка груп осіб, які сповідували ідеї ненависті до інших національних, расових, релігійних чи інших груп? (Надайте, будь ласка, короткий опис ситуації по справі) _____

5. Чи виникали у Вашому житті ситуації, пов'язані із вираженням особами з близького оточення (близькими родичами, колегами по службі, сусідами тощо) почуття ненависті, нетерпимості до «інших» груп людей? (Опишіть, будь ласка, життєву ситуацію, яка спровокувала вираження таких почуттів) _____

6. Які теми (проблеми, питання) Ви б хотіли розглянути в рамках представленого тренінгу? Які теми викликають у Вас особливу зацікавленість? _____

ЧАСТИНА ДЛЯ ЗАПОВНЕННЯ ПІСЛЯ ТРЕНІНГУ

2. Чи змінилось у результаті навчальної програми Ваше розуміння питань, пов'язаних зі злочинами на ґрунті нетерпимості?

Так Ні

Якщо ні, будь ласка, поясніть:

3. Чи задоволені Ви результатами проведеного тренінгу?

Так Ні

Якщо ні, будь ласка, поясніть:

Будь ласка, оцініть наведені нижче твердження за такою шкалою від 1 до 5:

5 – Цілком погоджуюсь 4 – Погоджуюсь 3 – Не визначився (не визначилась)

2 – Не погоджуюсь 1 – Абсолютно не погоджуюсь

- Навчальна програма відповідала Вашим загальним очікуванням 5 4 3 2 1
- Тривалість програми була оптимальною 5 4 3 2 1
- Зміст програми, з точки зору тематики, був слушний 5 4 3 2 1

Якого режиму роботи Ви б хотіли отримати в ході тренінгу більше? (можна обрати кілька варіантів)

- лекційного матеріалу (зокрема під запис);
- самостійного виконання практичних завдань;
- дискусій стосовно питань, що розглядаються;
- власних виступів із доповідями;
- відеоматеріалів для переглядів (документальних стрічок, відеокліпів тощо);
- особистого спілкування з тренером.

Будь ласка, оцініть окремі модулі програми за такою шкалою від 1 до 5:

5 – Відмінно 4 – Дуже добре 3 – Добре 2 – Погано 1 – Дуже погано

- Поняття злочинів на ґрунті нетерпимості, відмінність від інших злочинів та особлива небезпека.
5 4 3 2 1
- Стереотипи: природа та походження.
5 4 3 2 1
- Неповідомлення про злочини. Причини та шляхи подолання. Роль правоохоронних органів.
5 4 3 2 1
- Жива бібліотека.
5 4 3 2 1
- Неонацистська символіка та мова ворожечі. Український контекст.
5 4 3 2 1
- Індикатори упередження як докази злочинів ненависті. Типологія злочинця та потерпілого.
5 4 3 2 1

Кримінально-правова та криміналістична характеристика.

5 4 3 2 1

- Основи кваліфікації злочинів на ґрунті нетерпимості.
5 4 3 2 1
- Співпраця правоохоронних органів України з неурядовими організаціями та громадами меншин.
5 4 3 2 1

Будь ласка, визначте 3 основні сильні сторони тренінгу:

- _____
- _____
- _____

Будь ласка, визначте 3 основні недоліки (напрями, які ви б запропонували для подальшого вдосконалення / перегляду) тренінгу:

- _____
- _____
- _____

Будь ласка, висловіть нижче будь-які інші зауваження щодо тренінгу: _____

Дякуємо за Ваші відповіді!

ДОДАТОК 3 – ОПИС МЕТОДИКИ «ЖИВА БІБЛІОТЕКА»

«Жива бібліотека» – це інтерактивний захід, що надає людський вимір ідеї полікультурності, оскільки сприяє початку спілкування між людьми, які походять з різних соціально-етнічних контекстів. Захід отримав таку назву, оскільки для опису його учасників, організаторів та діяльності використовується бібліотечна термінологія.

Модель «Живої бібліотеки» «Ініціативи розмаїття» (далі – «ІР-ЖБ») була адаптована Представництвом МОМ в Україні у 2007 р. на основі концепції, розробленої датською неурядовою організацією «Стоп насильству» у 2000 році.

ІР-ЖБ – це модель, в якій «книжками бібліотеки» є люди з різних соціальних або етнічних середовищ (далі – Книжки), а «читачами» Книжок можуть бути працівники правоохоронних органів (далі – Читачі).

При створенні ІР-ЖБ основна увага має приділятися підбору Книжок такого етнічного та соціального походження, які зазвичай стикаються з невірним розумінням, упередженим ставленням та стереотипами. У першу чергу слід залучати осіб, які вже мешкають у відповідному населеному пункті і можуть представляти свої етнічні або соціальні групи.

«Жива бібліотека» під час тренінгу в Одесі, 10-11 листопада 2014 р.

Приклади етнічних груп, які охоплює ІР-ЖБ

Афганці, американці, канадці, австрійці, азербайджанці, бангладешці, німці, ганці, угорці, індійці, євреї, йорданці, кенійці, литовці, нігерійці, поляки, роми, сірійці, зімбабвійці.

Приклади Книжок різного соціального походження, які охоплює ІР-ЖБ

Національні меншини, іноземні студенти, шукачі притулку, волонтери Корпусу миру, волонтери AIESEC, лідери громади, представники посольств, неурядових організацій (НУО) або міжнародних організацій.

«Жива бібліотека» під час тренінгу в м. Харків, 17-18 листопада 2014 р.

Більше про підготовку та проведення заходу можна почитати в посібнику **ЖИВА БІБЛІОТЕКА «ІНІЦІАТИВИ РОЗМАЇТТЯ»** Посібник для організаторів

<http://www.diversipedia.org.ua/ukr/living-library/manual.html>

Проект «Посилення управління
міграційними процесами та співпраці
з питань реадмісії у Східній Європі
(MIGRECO)»

**ЗЛОЧИНИ НА ҐРУНТІ
НЕТЕРПИМОСТІ:
ІДЕНТИФІКАЦІЯ, РОЗСЛІДУВАННЯ,
РОБОТА З ГРОМАДАМИ МЕНШИН**

Міні-посібник із організації тренінгу
для правоохоронних органів